

5731

“ Զ Ա Ն Գ ”

Ա Ն Պ Օ Մ - Օ Ր Ա Ց Ո Յ Ց

1
9
3
5

1
9
3
5

ՅՈՒՆԱ ՍԱՐԿՈՒՆԿ, ԽՈՅ 1895

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ժ. ՆՆԵՐՍԷ, ՓՈՐԻՉ

059

9-24

ՀՆՁԱԿԵԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Հիմնադրված 1887ին ժրնեի մէջ հայ վեց ուսանողի և մ'էկ ուսանողուհիի ձեռքով: Նպատակը՝ քաղաքական և տնտեսական ազատագրութիւն Հայաստանի. ծրագիրը՝ յեղափոխական մարքսական: Առաջին տարիներէն զրկաբաց ընդունուած հայ ժողովրդային զանգուածներու կողմէ:

Կատարած ազգային թէ միջազգային մարդերու մէջ աշխարհացունց գործեր:

Գում-Գափուի ցոյց. Պապը-Ալիի ցոյց. Սասունի ապստամբութիւն. Զէյթունի ապստամբութիւն. Սուէտիոյ ապստամբութիւն. հայդուկային ասպատակութիւններ. ինքնապաշտպանութիւններ. սպառազինում և պատրաստութիւն ընդհանուր ապստամբութեան...

Սոցիալիստական բարոյացութիւն. սենտիքաներու կազմակերպութիւն. բանուորական ցոյցեր և գործադուլներ...

Պաքուի գործադուլ. հայ-թաթար համերաշխութիւն. փոխարքայ Կոլիցիւնի տեւոր. ձարական գանձի յաիշտակում...

Կենաց և մահու պայքար իթիհատի դէմ. իթիլաֆը կանգնեցուցած իթիհատի դէմ. գերմարդկային արտակարգ փորձ իթիհատական ջարդը կանխելու համար: Փառամաղ և Քսան-Կախաղան...

Համառուական Յեղափոխութիւն: գործակցութիւն պոլշէվիկներու հետ՝ ընդդէմ մենշէվիկներու և քառէգներու...

Դիմադրութիւն՝ դաշնակցական գործունէութեան, դիմադրութիւն դաշնակից պետութեանց օրինաւորութիւն և մանուկութիւն. Արարատեան Հայաստանի խորհրդայնացման գործակցութիւն:

Գ. Միջազգայինի կողմէ 1923ին յայտարարուած՝ իբրեւ պրոլետարական միջազգային բանակի հիմնադրի և յառաջագահ գունդերէն մին և ընդունուած խորհրդային սահմաններուն մէջ միանալու պոլշէվիկեան կազմակերպութեանց. իրեն շնորհուած՝ առանձին պրոլետին ծածկատանի և մէկ երկու ուրիշ երկիրներու մէջ: Հնչակեան գաղթական կազմակերպութիւնը 1924ին կ'որոշէ կապուիլ Գ. Միջազգայինի՝ իբրեւ Գաղթականութեան հատուած, ինչ որ կը վերահաստատուի 1934ին:

Այսօր, նուիրուած Գաղթական աշխատաւորութիւնը հայրենաւորմամբ ազատագրելու Ս. Գործին, ազատագրութիւն որ կ'իրականանայ միմիայն միջազգային պրոլետարական յեղափոխութեան ոյժով:

Հայ աշխատաւորութիւնը, Հնչակեան Կուսակցութեան առաջնորդութեամբ, հիմնադրի և յառաջագահ գունդը եղած էր համառուական յաղթական Յեղափոխութեան, որ մեզի բերուա խորհրդային Հայաստանը: Գաղթական աշխատաւորութիւնը, կրկին Հնչակեան Կուսակցութեան առաջնորդութեամբ, պարտի պրոլետարական միջազգային ծակաթի առաջին գծերու վրայ կուտող ջոկատի զիրք բռնել, որ այս անգամ ալ իր ձեռքով իր ամբողջական ազատագրութիւնը կերտելու Ս. Գործին մանակցած ըլլայ:

Վ.Ա.Ն.Ր.Ճ

059
9-24

06 JUN 2009

«ՀԵՁԱՅ»Ի ՔԱՐՈՉՈՒԹԻՒՆԸ

Ֆ. Է. Կ. Ե. Լ. 1820-1895

Իրութիւնները. դէթ ժամանակակից հասարակութեան մէջ, ներկայանում են իբրեւ պատմական գրչաւոր ոյժը: Ես համոզուեցայ, որ նրանք կազմում են հիմքը ժամանակակից դասակարգային անտագոնիզմի (թշնամութիւն). որ այն երկրներում, որտեղ, ինչպէս Անգլիայում, խոշոր արդիւնաբերութեան զարգացումը հասցրել է այդ անտագոնիզմը զարգացման բարձր աստիճանի, նա, այդ անտագոնիզմի, իր կողմից պայման է յայտնում բաղաքական կուսակցութիւնների կազմութեան, նրանց կուսի, և դրա հետ միասին նաև ամբողջ քաղաքական պատմութեան: Մարքսը ո'չ միայն հասաւ միեւնոյն հայեացքներին, այլ արդէն «Deutsch-franzosischen Jahrbüchern» թերթում (1844 թ.) նա այդ հայեացքներն ընդարձակել էր այն իմաստով, թէ առհասարակ տէրութիւնը չէ, որ պայման է յայտնում բաղաքացիական (civil) հասարակութեան կազմակերպութեան, այլ ընդհակառակը, բաղաքացիական հասարակութիւնն է պայմանաւորում տէրութեան կազմակերպութիւնը, և թէ հետեւաբար բաղաքական յարաբերութիւնների բացատրութիւնն ու նրանց պատմութիւնը պէտք է որոնել տնտեսական կազմակերպութեան ու դրա զարգացման մէջ: Երբ որ 1844 թ. ամառը ես պատահեցայ Մարքսին Պարիզում, մեր մէջ կայացաւ համաձայնութիւն բոլոր թէօրիական հարցերում և այդ ժամանակից սկսվում է մեր ընդհանուր աշխատութիւնը: Երբ 1845 թ. գարնան մենք կրկին իրար պատահեցանք Բրիտանիայում, Մարքսը վերոյիշած դրութիւններից զլիաւոր գծերում արդէն կազմել էր իր՝ պատմութեան մատերիալիստական (նիւթապաշտական) փիլիսոփայութիւնը, և մենք սկսանք մեր նոր աշխարհահայեացքի մասնաւոր աշխատութիւններն ամեն տեսակ այլ և այլ ուղղութիւնների մէջ: Բայց այդ դիւարը, որ յեղաշրջում գործեց պատմական գիտութեան մէջ, որը զլիաւորապէս պատկանում է Մարքսին և որի մէջ ես կարող եմ ինձ վերագրել մասնակցութեան միայն մի փոքր բաժին, — ունեցաւ անմիջական կարեւորութիւն այն ժամանակաշրջանի բանուորական շարժումների գնահատման համար:

1893 թ.ՈՒՒՆ

1935

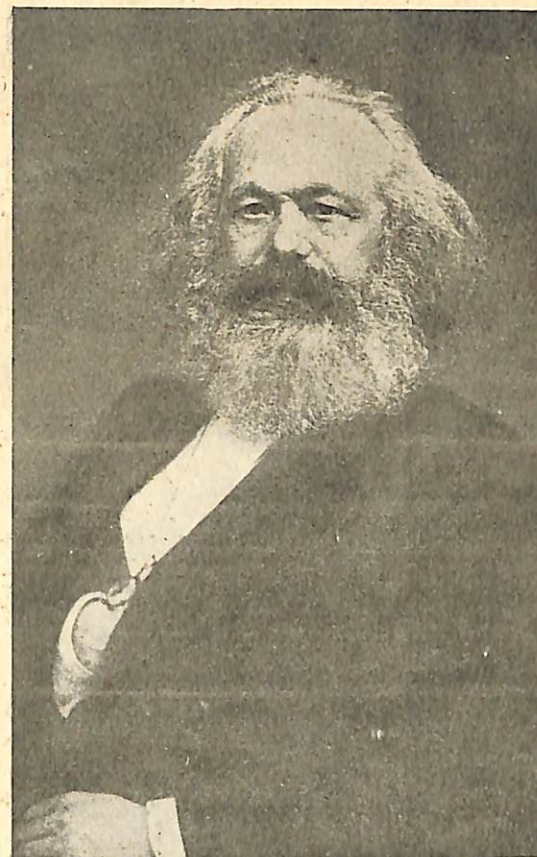
ՅՈՒՆՈՒԱՐ

1935

1	ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ	16	ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
2	ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ	17	ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
3	ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ	18	ՈՒՐԲԱԹ
4	ՈՒՐԲԱԹ	19	ՇԱԲԱԹ
5	ՇԱԲԱԹ	20	ԿԻՐԱԿԻ
6	ԿԻՐԱԿԻ	21	ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ
7	ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ	22	ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
8	ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ	23	ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
9	ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ	24	ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
10	ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ	25	ՈՒՐԲԱԹ
11	ՈՒՐԲԱԹ	26	ՇԱԲԱԹ
12	ՇԱԲԱԹ	27	ԿԻՐԱԿԻ
13	ԿԻՐԱԿԻ	28	ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ
14	ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ	29	ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
15	ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ	30	ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
		31	ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ

6075-70

ԲԱՐԼ ՄԱՐԲՈՒ 1818-1883

ԴՐԱՄԱՏԻՐԱԿԱՆ ԿՈՒՏԱԿՄԱՆ
ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԶԳՏՈՒՄԸ
ԲԱՐԼ ՄԱՐԲՈՒ

Դրամադրիի նախնական կուտակումը, այսինքն անոր պատմական ծագումը, ի՞նչ կը նշանակէ: Անիկա, ո՛րքան որ գերիներու և ճորտերու դէպի վարձուորութիւն ուղղակի փոխակերպութիւնը՝ հետեւաբար պարզ ձեռի փոփոխութիւն թիւն մը չէ, ուրիշ բան չի նշանակեր բաց եթէ անմիջական արտադրողի սեփականադրումը, այսինքն անձնական աշխատանքի վրայ հիմնուած մասնաւոր սեփականութեան լուծումը: Մասնաւոր սեփականութիւնը, իբրեւ ընկերային և համայնական սեփականութեան հակաթէզը, կը գտնուի միայն այնպէս որ աշխատանքի միջոցները և աշխատանքի արտաքին պայմանները մասնաւորներու կը պատկանին: Բայց նայելով որ այս մասնաւորները աշխատանքներ են թէ ոչ-աշխատանքներ՝ մասնաւոր սեփականութիւնը իր յատկանիշը կը փոխէ: Անոր ներկայացուցած մէկ ակնարկով տեսանելի անթիւ երանդները այս երկու ծայրերու մէջ պարփակուած միջին վիճակները կը ցոյցանեն: Իր արտադրական միջոցներուն վրայ բանուորին մասնաւոր սեփականատիրութիւնը մանր ճարտարարուեստի հարկաւոր պայ-

մանն է, իսկ մանր ճարտարարուեստը ընկերային արտադրութեան և նոյնինքն բանուորի ազատ անհատականութեան զարգացման հարկաւոր պայմանն է: Ճիշտ է որ արտադրական այս եղանակը գոյութիւն ունի նայնպէս դերութեան, ճորտութեան և նման անազատ վիճակներու մէջ. բայց այն ատեն միայն կը բարդաւաճի, իր ամբողջ գործունէութիւնը կը ծաւալէ և դասական հակահանգիստանայ, երբ բանուորը ինքնիր ստեղծած աշխատանքի պայմաններուն անձնական ազատ սեփականատէրն է, զիւզացին իր մշակած հողին տէրն է, արհեստաւորը իր վարպետօրէն գործածած գործիքին տէրն է: Այս արտադրական եղանակին նախապայմանն է հողին և արտադրական միւս միջոցներու կոտորակումը: Իր պայմանէն դուրս են՝ այդ միջոցներու կեդրոնացումին հետ, նաեւ միևնոյն արտադրական գործողութեան մէջ գործակցութիւնը և աշխատանքի բաժանումը, մարդուն ձեռքով բնութեան վրայ գերիշխանութիւնը և անոր կարգաւորումը, ընկերութեան արտադրիչ ու ձեռքուն ազատ զարգացումը: Անիկա սերտօրէն և բնականօրէն սահմանափակուած արտադրութեան մը և ընկերութեան մը մէջ միայն կ'ապրուի:

Զայն յաւերժացել ուղիւ, ինչպէս Փեքէօն իրաւամբ դիտել կուտայ, "ընդհանուր միջակութիւն հրամայել" պիտի ըլլար: Զարգացման որոշ աստիճանի մը հասնելուն, անիկա ինքն իսկ կ'արտադրէ իր սեփական ոչնչացումին նիւթական միջոցները: Այս վարկեանէն սկսեալ, մարդկային ընկերութեան մէջ կը խլրաին ոյժեր և կիրքեր որոնք անոր կողմէ ինքզինքնին շղթայուած կ'զգան: Պէտք է ոչնչացուի, և իրապէս կ'ոչնչացուի անիկա: Այս ոչնչացումը, արտադրութեան անհատական և ցրուած միջոցներուն՝ ընկերութեան կողմէ կեդրոնացուած միջոցներու փոխաւիլը, շատ անհասանելու պատկանող փաթիլ սեփականութեան՝ մի բանիներու ահագին սեփականութիւն դառնալը, իր հողերէն, ապրուստի միջոցներէն և աշխատանքի գործիքներէն մերկացուող ժողովրդային մեծ զանգուածին սեփականադրումը, ժողովրդային գանգոյածին այս սարսափելի և դժուարին սեփականադրումը դրամադրիի նախապայմանութիւնը կը կազմէ... Անիկա կը պարունակէ շարք մը բռնի մեթոտներ, որոնցմէ աչքէ անցուցինք միմիայն ամենափառնայնները, լո՛կ իբրեւ նախնական կուտակումի մեթոտներ:

1935

ՓԵՏՐՈՒԱՐ

1935

1	ՈՒՐԲԱԹ	16	ՃԱԲԱԹ
2	ՃԱԲԱԹ	17	ԿԻՐԱԿԻ
3	ԿԻՐԱԿԻ	18	ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ
4	ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ	19	ԵՐԵՓՇԱԲԹԻ
5	ԵՐԵՓՇԱԲԹԻ	20	ՉՈՐԵՓՇԱԲԹԻ
6	ՉՈՐԵՓՇԱԲԹԻ	21	ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
7	ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ	22	ՈՒՐԲԱԹ
8	ՈՒՐԲԱԹ	23	ՃԱԲԱԹ
9	ՃԱԲԱԹ	24	ԿԻՐԱԿԻ
10	ԿԻՐԱԿԻ	25	ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ
11	ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ	26	ԵՐԵՓՇԱԲԹԻ
12	ԵՐԵՓՇԱԲԹԻ	27	ՉՈՐԵՓՇԱԲԹԻ
13	ՉՈՐԵՓՇԱԲԹԻ	28	ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
14	ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ		
15	ՈՒՐԲԱԹ		

Անսխալ արտադրություն սեփականա-
գրվումը ամենամեծ ժամանակահատվածում և ամե-
նաանվտանգ, ամենասուր, ամենազուստ և ամենա-
առողջապահ կիրքերով մղվումը կը կատարուի
Մասնավոր սեփականությունը, շահույթ՝ անձնա-
կան աշխատանքով, և զոր ազատ անհատը կեր-
պով մը իր աշխատանքի պայմաններուն հետ
նոյնանալով ստեղծած է, տեղի կուտայ զրամա-
տիրական մասնավոր սեփականության, որ կը
հիմնուի ուրիշի աշխատանքին շահագործման վը-
րաց, ուրիշը որ առերեսված միայն ազատ է:
Այն պահուն երբ փոխակերպության այս գործո-
ղությունը բուսական կը տարրալուծէ, խորքին թէ
ձեւին մէջ, հին ընկերությունը, երբ բանուորները
փոխուած կ'ըլլան ընչազորակի և իրենց աշխա-
տանքի պայմանները՝ զրամագլխի, երբ զրամա-
տիրական արտադրական եղանակը կը բաւէ ինք-
զինքին, այն ատեն աշխատանքի աստիճանական
ընկերայնացումը (սոցիալիզացիոն) և ըստ հետե-
ւութեան հողին ու արտադրական միւս միջոցնե-
րուն փոխակերպումը դէպի համայնական արտա-
դրական միջոցներու — անոր համար՝ համայնա-
կան որովհետեւ ընկերայնորէն շահագործուած —,
ապա ուրեմն մասնավոր սեփականատէրերու սե-
փականադրվումը կ'առնեն նոր ձեւ մը: Այն ա-
տեն այլեւս հարցը չի կայանար իր անտեսու-
թիւնը իր ձեւերով շահագործող բանուորը սեփականադրվելուն մէջ, այլ շատ մը բանուորներ շա-
հագործող զրամատէրը սեփականադրվելուն մէջ: Այս սեփականադրվումը կը կատարուի նոյնինքն
զրամատիրական արտադրութեան ներքին օրէնքներուն ոյժով՝ զրամագլխներու կեդրոնացումով:
Մէն մի զրամատէր կ'սպաննէ շատ մը զրամատէրներ: Այս կեդրոնացման, կամ շատ մը զրամա-
տէրներու մի բանիններու ձեւերով սեփականադրվման համընթացօրէն, կը զարգանան աշխատու-
թեան հետցհետէ աւելի մեծ չափով համագործակցական կերպը, գիտութեան բանաւոր կիրարկումը
թէքնիքի մէջ, հողին սխթմամբից շահագործումը, աշխատանքի մասնավոր միջոցներուն միայն
միատեղ օգտագործելի միջոցներու փոխակերպութիւնը, որպէս համադրուած (քանակնէ) ընկերային
աշխատութեան մը արտադրական միջոցները գործածելու ճամբով՝ բոլոր արտադրական միջոցներու
խնայողութիւնը, բոլոր ժողովուրդներու համաշխարհային շուկայի ցանցին մէջ մուտքը, և հետեւա-
բար զրամատիրական վարչաձեւի միջազգային նկարագիրը: Այն չափով որ փոխակերպութեան այս
գործողութեան բոլոր բարիքները գրաւող և մենաշնորհ դարձնող մեծ զրամատէրներու թիւը
նուազի, կը տեսնենք որ կ'աճի բանուորական դասակարգի թշուառութիւնը, ճնշումը, գերութիւնը,
այլասերումը, շահագործումը, բայց նաեւ ընդլուծումը, այն բանուորական դասակարգին որ կ'ստուա-
րանայ անդադար և որ մարզուած, միացած, կազմակերպուած է նոյնինքն զրամատիրական արտա-
դրութեան մեքենականութեան ոյժով: Դրամագլխի մենաշնորհը կը դառնայ կապանքը այն արտադր-
ական եղանակին որ զարգացաւ անոր հետ և անով: Արտադրական միջոցներու կեդրոնացումը և
աշխատանքի ընկերայնացումը կը հասնին կէտ մը ուր այլեւս չեն սղմիր իրենց պատեանին մէջ և
զայն կը պայթեցնեն: Դրամատիրական մասնավոր սեփականութեան վերջին ժամը հնչած է: Սե-
փականադրվողները իրենց կարգին կը սեփականադրվին:

Դրամատիրական արտադրական եղանակէն յառաջացող զրամատիրական սեփականացման սխթե-

ԲԱՐՍԱՄԵԱՆ, ԹԻՓԼԻՉԵՑԻ

1935

Մ Ա Ր Տ

1935

1	ՈՒՐԲԱԹ	16	ՇԱԲԱԹ
2	ՇԱԲԱԹ	17	ԿԻՐԱԿԻ
3	ԿԻՐԱԿԻ	18	ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ
4	ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ	19	ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
5	ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ	20	ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
6	ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ	21	ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
7	ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ	22	ՈՒՐԲԱԹ
8	ՈՒՐԲԱԹ	23	ՇԱԲԱԹ
9	ՇԱԲԱԹ	24	ԿԻՐԱԿԻ
10	ԿԻՐԱԿԻ	25	ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ
11	ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ	26	ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
12	ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ	27	ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
13	ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ	28	ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
14	ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ	29	ՈՒՐԲԱԹ
15	ՈՒՐԲԱԹ	30	ՇԱԲԱԹ
		31	ԿԻՐԱԿԻ

ՍԱՄԵՐՈՅ ԵՊԻՏԿՈՒՍԹԵՆՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԻՉՆԵՐԸ

մը, և ուրեմն զրամատիրական մասնաւոր սեփականութիւնը՝ անձնական աշխատանքի վրայ հիմնուած անհատական մասնաւոր սեփականութեան առաջին ժխտումը կը կազմեն: Բայց բնական գործողութեան մը (սրբոցես) ճակատագրականութեամբ, զրամատիրական արտադրութիւնը կ'ստեղծէ ի'ր իսկ ժխտումը: Դա ժխտումին ժխտումն է: Նա կը վերահաստատէ, ո՛չ թէ մասնաւոր սեփականութիւնը, այլ այն անհատական սեփականութիւնը որ կը հիմնուի զրամատիրական զարաշրջանի նուաճումներուն վրայ, գործակցութեան և հողի ու նոյնինքն աշխատանքով արտադրուած արտադրական միջոցներու հաւաքական սեփականութեան վրայ:

Անհատներու ինքնիր աշխատանքին վրայ հիմնուած և բաժան բաժան եղող մասնաւոր սեփականութեան դէպի զրամատիրական սեփականութիւն փոխակերպուիլը շատ աւելի երկար, իրիստ և դժուարին գործողութիւն մը կը կազմէ բնականօրէն քան փաստօրէն արդէն բնկերային արտադրութեան եղանակի մը վրայ կանգնող զրամատիրական սեփականութեան դէպի բնկերային սեփականութիւն փոխակերպուիլը: Անդին, հարցը կը կայանար մի քանի յափշտակիչներու ձեռքով ժողովրդային զանգուածի սեփականազրկումին մէջ, հոս հարցը կը կայանայ ժողովրդային զանգուածի ձեռքով մի քանի յափշտակիչներու սեփականազրկումին մէջ:

1935

Ա Պ Ր Ի Լ

1935

1	ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ	16	ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
2	ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ	17	ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
3	ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ	18	ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
4	ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ	19	ՈՒՐԲԱԹ
5	ՈՒՐԲԱԹ	20	ՇԱԲԱԹ
6	ՇԱԲԱԹ	21	ԿԻՐԱԿԻ
7	ԿԻՐԱԿԻ	22	ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ
8	ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ	23	ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
9	ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ	24	ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
10	ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ	25	ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
11	ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ	26	ՈՒՐԲԱԹ
12	ՈՒՐԲԱԹ	27	ՇԱԲԱԹ
13	ՇԱԲԱԹ	28	ԿԻՐԱԿԻ
14	ԿԻՐԱԿԻ	29	ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ
15	ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ	30	ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ

ՀՆՁԱԿԵԱՆ ԳՈՐԾԸ

Ս. ՍԱՊԻՆԳՆԻՍԻԱՆ

Ս. ՍԱՊԻՆԳՆԻՍԻԱՆ 1861-1928

Եւ արդարեւ, պատմական դէպքերը, իրողութիւնները, այնտեղ անանց վկայ են դալու հաստատելու, որ Համա-Պրօթետարական ո՛չ մի շարժում, ո՛չ մի արժեքաւոր ցնցում չի եղել, որ Սօցիալ Դէմօկրատ Հընչակեան Կուսակցութիւնը իր անմիջական և ուղղակի մասնակցութիւնը բերած չը լինէր՝ նոյն իսկ բուն Ռուսաստանում: Երբ համապետական չափանիշով սօցիալիստական, գործաւորական-քաղաքական կամ տնտեսական — որ և է գործ է կատարուել, շարժում է տեղի ունեցել. մեր Կուսակցութիւնը ասպարէզ է նետուել, ուր որ Մասնաճիւղեր ենք ունեցել:

Սեւ Ծովի հիւսիսային և արեւելեան երկրամասերի մէջ տեղի ունեցող բոլոր շարժումների մէջ՝ մեր Մասնաճիւղերը գործօն դեր են խաղացել միշտ:

Անդրկովկասի ճարտարագործական գլխաւոր քաղաքներում Սօցիալիստական շարժումները մեր Մասնաճիւղերը և ընկերներն են սկսել: Գործաւորական յատուկ կազմակերպութիւնների ստղմերը Թիֆլիզի (Էնֆիլադեան Ծխախոտի Գործարանում, Լալյն), Բաթումի, Բաղուի մէջ մեր ընկերներն են յառաջացրել: Լ՛՛ջ մի գործադուլ, շարժում — քաղաքական, տնտեսական — չի եղել, որ առանց մերոնց եղած լինէր:

Ռուս Սօցիալ Դէմօկրատները՝ Մենշեւիկները, Բօլշեւիկները շատ յետոյ են եկել. նրանց գալուց առաջ գործը — սօցիալիստականը — արդէն սկսուել էր:

Երկու տասնից աւելի տեւեց Մեյովի (1907) գործարանների գործադուլը: Ո՛չ մի կուսակցութիւն կարողացաւ որ և է եզրակացութեան յանգեցնել Յարական խտուրթիւնների պատճառով: Սօցիալ Դէմօկրատ Հնչակեան Կուսակցութեան մէկ խօսքը բաւական եղաւ, որ Թիֆլիզի յատուկ պատուիրակութիւն երթար և ամէն ինչ կարգադրէր՝ ի բաւականութիւն գործադուլաւորների:

Մատնանշեց եւ մի ուրիշը:

1923ին Վրաստանի Կոմմունիստ Կուսակցութիւնը իրենց նախորդների գործունէութիւնը պանծացնելու և նոր սերնդին վերջիւեցնելու նպատակով, — ինչ որ գովելի է և անհրաժեշտ պէտք է՝ պատմական եղելութիւնները միշտ պատկերացնելու և յիշատակելու — մանրամասն պատմականը տուեցին բոլոր թերթերի մէջ, նոյն իսկ «ՄԱՐՏԱԿՈՉ»-ի և «ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ»-ի, Դուշեթի նշանակալից «Եփսոսպոլիսացիայի» (բռնադրաման): Այո՛, այդ «Եփսոսպոլիսացիան» հերոսավայել, հոյակապ մի գործ էր: Արքունական գանձարանը կողոպտուեցաւ՝ ամենաճարակի կերպով: Հետեւանք եղաւ, որ Յարերի գանձարանը մի քիչ նիհարեցաւ, իսկ յեղափոխականներին՝ պարարտացաւ և գործը, կազմակերպչական և այլ տեսակէտով, է՛լ աւելի ծաւալ առաւ:

Բայց բուն Վրաստանի Դուշեթի այդ «Եփսոսպոլիսացիան» չէր կատարուած առանց Սօցիալ Դէմօկրատ Հնչակեան Կուսակցութեան մասնակցութեան: Բօլշեւիկները և մերոնք ձեռնարկը միասին էին չղացած, կազմակերպած և գործադրած՝ ամենայն յաջողութեամբ: Այդ իսկ «Եփսոսպոլիսացիայից» 200,000 ռուբլի մեղ բաժին եղաւ: Յղացող, գործադրող Սօցիալ Դէմօկրատ Հնչակեանները դեռ ողջ են և թէ՛ այն ժամանակուայ Կովկասի Գործադիր Յանձնախումբի մեր անդամները:

Շարքը չենք ուզեր երկարացնել, ո՛չ էլ մեր Կուսակցութեան ընդհանուր գործերը պատմել: — Դա իր ժամանակին և առանձին:

Սրանով եզրակացնում ենք, որ Սօցիալ Դէմօկրատ Հնչակեան Կուսակցութիւնը, որքան որ եղել է ինքնուրոյն, իր կուսակցական անհատականութիւնը պահող «առանձնացած» մի կուսակ-

1	ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ	16	ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
2	ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ	17	ՈՒՐԲԱԹ
3	ՈՒՐԲԱԹ	18	ՇԱԲԱԹ
4	ՇԱԲԱԹ	19	ԿԻՐԱԿԻ
5	ԿԻՐԱԿԻ	20	ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ
6	ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ	21	ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
7	ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ	22	ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
8	ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ	23	ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
9	ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ	24	ՈՒՐԲԱԹ
10	ՈՒՐԲԱԹ	25	ՇԱԲԱԹ
11	ՇԱԲԱԹ	26	ԿԻՐԱԿԻ
12	ԿԻՐԱԿԻ	27	ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ
13	ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ	28	ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
14	ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ	29	ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
15	ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ	30	ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
		31	ՈՒՐԲԱԹ

ԴԱՇՆԱԿ ԶՈՇ ՅԱՐԵԹ ԻՍԿԵՏԻՐԵԱՆ

ցութիւն, բայց նա միշտ և ամէն ժամանակ ուղղակի աջակցել է հինի տաղարման և *Առի* ստեղծումի ընդհանուր գործին: Նա «ստանձնացած» թէեւ, բայց միշտ էլ ազդակ է եղած սօցիալիստական , համապրօլետարական ընդհանուր գործին:

Լնդինը սահմանից միւս կողմը, Տաճկաստան:

Մանիսա , կտաւ գործող գործաւորները գործադուլներ էին անում,— հաւաքում էին իրենց կիցները՝ տանում , դնում գործատիրոջ դռան առաջ — դա էր գործադուլի ձեւը , Սուլթան Համիտի ժամանակ: 15-16 ժամ աշխատող և չհէին աշխատաւարձ ստացող այդ գործաւորները (Արաբկիր, Մանիսա, Լաչն) ժամերի կրճատում եւ աշխատաւարձի յաւելումներ էին ստանում՝ շնորհիւ Սօցիալ Դէմօկրատ Հնչակեան Կուսակցութեան «րէալ յեղափոխական գործօն» լինելու սօցիալիզմին.— Յեղափոխական Մարքսիզմը տուե՞լ , թէ՞ վաստակել է այդտեղ:

Ատաբազարի, Պարտիզակի Լաչն , Լաչն , մետաքսի գործարանների մէջ աշխատողները առողջապահական դոկտային պալմանների մէջ էին գտնւում , նրանք գործում էին 15-16 ժամ , մի քանի դուրուշ ստանալով . Հասարկումը հասած էր իր զագաթնակէտին.— գործաւորները շատ ու քիչ տանելի պալմաններ ունեցան՝ շնորհիւ մեր կուսակցութեան միջամտութեան , որի պատճառով մի քանի անգամ ընդհարում ունեցանք Իտալիհատական կառավարութեան հետ.— «րէալ յեղափոխական» սօցիալիստական «գործօն» եղե՞լ է մեր կուսակցութիւնը, թէ՞ ոչ:

Իսկ թէ սօցիալիստական ի՞նչ գործեր ենք կատարել Մարդուանի , Սամսոնի, Սեփաստիայի, Կեսարիայի... մէջ , այդ մասին բաւականին յիշատակութիւններ կան «ՓՈՒՐ ՀԱՅԲԻ ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐ»ի մէջ:

Սալոնիկի մէջ՝ Իտալիհատի «տնտեսագիտութեան» տեսաբան Զալիլ բէյի խօսած հակա-սօցիալիստական ճառի ազդեցութիւնը ջնջող , գլխիվայր բերողը եղաւ Սօցիալ Դէմօկրատ Հնչակեան Կուսակցութեան Տաճկաստանի օրդան «Նոր Աշխարհ»ը:

Այդ մասին շատ ասելիքներ կան. բայց թողնում , անցնում ենք:

Ո՛չ: Իրողութիւնները գալիս , անտարակուսելի կերպով վկայում , հաստատում են , որ Սօցիալ Դէմօկրատ Հնչակեան Կուսակցութեան Սօցիալիզմը հայ իրականութեան , իր գործունէութեան ասպարէշ եղող բոլոր շրջաններում , եղել է «րէալ յեղափոխական գործօն»:

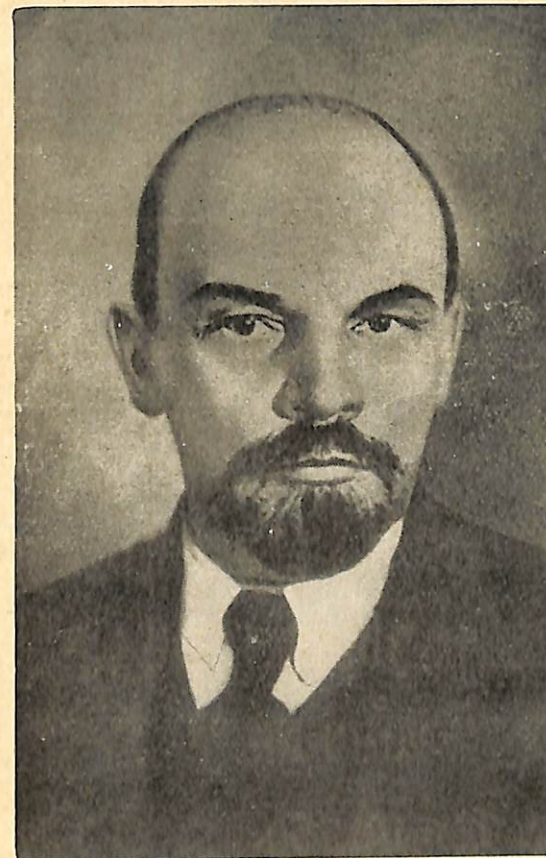
(Բաւերի և Նզրերի Բացատրութիւններ, 1924)

1935

Յ Ո Ւ Ն Ի Ս

1935

1	ՃԱԲԱԹ	16	ԿԻՐԱԿԻ
2	ԿԻՐԱԿԻ	17	ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ
3	ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ	18	ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
4	ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ	19	ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
5	ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ	20	ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
6	ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ	21	ՈՒՐԲԱԹ
7	ՈՒՐԲԱԹ	22	ՃԱԲԱԹ
8	ՃԱԲԱԹ	23	ԿԻՐԱԿԻ
9	ԿԻՐԱԿԻ	24	ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ
10	ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ	25	ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
11	ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ	26	ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
12	ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ	27	ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
13	ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ	28	ՈՒՐԲԱԹ
14	ՈՒՐԲԱԹ	29	ՃԱԲԱԹ
15	ՃԱԲԱԹ	30	ԿԻՐԱԿԻ

Ի. ԼՆՆԻՆ 1870-1924

Նաեւ զանազան երկիրներու մէջ ապաստանած հայ զաղթականներու վերադարձը ղեկի իրենց հայրենիքը պէտք է ապահովուի առանց ու եւ խոչընդոտի:

Յօդ. 3. — Պատերազմի ընթացքին մէջ թուրք կառավարութեան ձեռամբ Տաճկաստանի ներքին կողմերը արտորած Հայերու առանց ու եւ արդեւ ղեկի Տաճկաստան վերադարձը պէտք է ապահովուի: Կոմիտայի Խորհուրդը տաճիկ պատուիրակներու հետ ունեցած խաղաղութեան բանակցութիւններու առեւ պիտի պնդէ այս պայմանին վրայ:

Յօդ. 4. — Տաճկաստանի մէջ հայկական առժամեայ կառավարութիւն մը պիտի հաստատուի, կազմուած հայ ժողովուրդի պատգամաւորներէն, որոնք պէտք է ընտրուին ղեմակրատական սկզբունքներով:

Միւս կողմէ Ստեփան Շահումեան, որ Կովկասեան գործերու առժամեայ Արտակարգ Կոմիտար նշանակուած է, ամէն կերպ աջակցութիւն և օժանդակութիւն ցոյց պիտի տայ Տաճկաստանի 2րդ և 3րդ յօդուածներու գործադրումը իրականացնելու, նաեւ խառն յանձնախումբ մը կազմելու, որուն պաշտօնը պիտի ըլլայ ռուսական զօրքի յետ քաշուելու թուականը որոշել և միջոցները հոգալ, թիւ 1 Յօդուածի տրամադրութեան համաձայն: Տաճկաստանի աշխարհագրական սահմանները պիտի որոշուին հայ ժողովուրդի ղեմակրատական հիմունքներով ընտրած պատգամաւորներու ձեռամբ, համաձայնութեամբ սահմանադրւի վիճելի գաւառներու մահմետական և այլ ընտանիքներու և Կոմիտար Շահումեանի:

Բանւորներու եւ Գիւղացիներու
Կոմիտայի Խորհուրդի Նախագահ
Վ. Ի. ԼՆՆԻՆ

Պետրոկրատ, 14 Յունուար 1918

1	ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ	16	ՈՒՐԲԱԹ
2	ՈՒՐԲԱԹ	17	ՇԱԲԱԹ
3	ՇԱԲԱԹ	18	ԿԻՐԱԿԻ
4	ԿԻՐԱԿԻ	19	ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ
5	ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ	20	ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
6	ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ	21	ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
7	ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ	22	ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
8	ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ	23	ՈՒՐԲԱԹ
9	ՈՒՐԲԱԹ	24	ՇԱԲԱԹ
10	ՇԱԲԱԹ	25	ԿԻՐԱԿԻ
11	ԿԻՐԱԿԻ	26	ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ
12	ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ	27	ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
13	ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ	28	ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
14	ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ	29	ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
15	ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ	30	ՈՒՐԲԱԹ
		31	ՇԱԲԱԹ

ԱՐՏԻՐ ՕՆԱՆՔԱՆԵԱՆ, ԱԽԱԼՔԱԼԻՔՑԻ

մենք բնաւ չէինք հաւատում առաջուց ի վեր — և մենք կարողանայինք ազատ, ապահով կերպով ապրել՝ որպէս ազգ, որպէս քաղաքացի և կա՛մ նա օր առաջ կործանուէր, քանդուէր ու իր փառանքների տակից դուրս գար մեր բաղձաքանդ, մեր փայլալուստը ինքնավար Հայաստանը. և այդպիսով՝ նա սօցիալիզմի յառաջապահ թու՛մբը դառնար, Արեւելքի աղջամուղջի մէջ: Մեզ առաջնորդող ոգին բացառապէս Հայ ազգի ողբալի կացութիւնը, Հայաստանի տխուր վիճակին էր: Կուսակցական անհասարակութիւնը մեր դրոշմն էր: Կուսակցա-հերձուածողական ոգին է, որ կուսակցական շահը, միշտ և յամենայն դէպս, գերադասում, վեր է բռնում ընդհանուրի, ազգի, ժողովրդի շահից: Մենք պատմութիւն, անցեալ ունէինք, որոշեալ տուիք-ներ կային, նրանք մեզ չէին թոյլ տալ այդպիսի փորձութիւնների մէջ ընկնելու: Մեր կուսակցա-կան մեծութեան արտայայտիչ, բնորոշիչ կողմերից մէկն էլ հենց դա է եղել:

Այդ էր իրերի դրութիւնը և մեր իսկական մի-տումները, երբ Իթիլաֆի հետ համագործակցու-թեան գալու խնդիրը ձեռք առանք:

Ու մենք չը սխալեցանք:

Եւ կնքուեցաւ ա՛յն համաձայնագիրը, որ Ս.

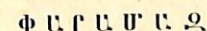
Դ. Հնչակեան Կուսակցութեան պատմութեան կոթողներից մէկը կը մնայ և Հայ ազատագրութեան էջերի մէջ իր ուրոյն, պատուաւոր տեղը կ'ունենայ:

Համաձայնագիրը կնքուած երեկոյն, երբ լուրը տարածուեց, նաւային հաղորդակցութիւնները քաղաքի ասիական և եւրոպական մասերի մէջ արդէն դադարել էին: Պետական նաւակները այս ու այն կողմ սուրալ սկսեցին: Իտալիայի ակումբների մէջ ահազին իրարանցում տրեց:

Իթիլաֆի հետ մեր համաձայնագիրը կնքուեց յետոյ էր միայն, որ նա՝ մեր ազդեցութեան տակ՝ աստիճանաբար դէպի ձախ գնաց: Այն կուսակցութիւնը, որի ամենաազդեցիկ և ղեկավարիչ անդամները սուլթանական բացառիկ իրաւունքների և թրքութեան շահերի պաշտպանութեան դրօշովն էին դուրս եկել, նա ճիշտ իր նախկին ղրբքին հակառակ բեւեռի վրայ կանգնեց: Ընդհա-կառակը՝ Իտալիայի էր որ նրանից յետոյ՝ այդ տեսակետով՝ ձախտը փոխեց դէպի աջ, և ապա, դէպի ծայրագոյն աջ. և այդ հիմաւոր, ժամանակավէպ գաղափարների միակ ջերմ պաշտպանը հանդիսացաւ. նոյն իսկ այդ ուղղութեամբ էլ օրէնքներ քուէարկել տուեց: Դրանով ո՛չ միայն Իտա-տիի հետ իր գոյնը է՛լ աւելի պայծառ կերպով արտացոլացրեց, այլ իր բարոյական անկման վկայա-գիրը երկու ձեռքով ստորագրեց. նա եւրոպային, դեռ տատանուող քաղաքագէտներին, հրապարա-կախօսներին ցոյց տուեց, որ ինքն աւելի շուտ Թիւրքիայի գերեզմանափորը կարող էր լինել, քան նրա սահմանադրական փրկիչը:

Թէ՛ մայրաքաղաքի և թէ՛ գաւառների շատ տեղերում՝ մեր աջակցութեամբ և օգնութեամբն էր, որ Իթիլաֆը կարողացաւ մասնաճիւղեր հաստատել: Դրանք Իտալիայի դէմ կռուող ոյժեր, հակաիտալիստական կայաններ, հանգույցներ, հնոցներ էին: Մեր համաձայնութիւնից յետոյ էր, որ Իտալիայի և Իթիլաֆի յարաբերութիւնները ծայրագոյնօրէն սրուեցան, անհաշտ բնաւորութիւն ստացան: Մեր գործակցութիւնից յետոյ էր, որ զանազան կէտերի վրայ զինուորական իրարանցում-ներ, ապստամբութիւններ տեղի ունեցան՝ հակաիտալիստական ուղղութեամբ: Դրանից յետոյ էր,

1935

9

(Պատասխանատուները, 1916)

1935

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

1935

1	ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ	16	ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
2	ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ	17	ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
3	ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ	18	ՈՒՐԲԱԹ
4	ՈՒՐԲԱԹ	19	ՇԱԲԱԹ
5	ՇԱԲԱԹ	20	ԿԻՐԱԿԻ
6	ԿԻՐԱԿԻ	21	ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ
7	ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ	22	ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
8	ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ	23	ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
9	ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ	24	ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
10	ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ	25	ՈՒՐԲԱԹ
11	ՈՒՐԲԱԹ	26	ՇԱԲԱԹ
12	ՇԱԲԱԹ	27	ԿԻՐԱԿԻ
13	ԿԻՐԱԿԻ	28	ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ
14	ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ	29	ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
15	ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ	30	ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
		31	ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ

ՄԱՐԲՍԵԱՆ ՓԻԼԻՍՈՓԱՅՈՒԹԵԱՆ ՀԻՄՈՒՆԲԸ

ԲԱՐԼ ՄԱՐԲՍ

DIMITROV

Ouvrier typographe
Membre du Parti Communiste Bulgare
Membre du Comité Exécutif de l'I. C.

Իմ փնտառումներս յանգեցան սա արդիւնքի՝ թէ իրաւական յարաբերութիւնները, ինչպէս և Պետութեան ձեւերը, ո՛չ իրենք իրենցմով, ո՛չ ալ մարդկային մտքի կարծեցեալ ընդհանուր բնափոխութեամբ (էվոլյուսիոն) կրնան բացատրուիլ. թէ աւելի ատենք արմատ կը ձգեն նիւթական կեանքի պայմաններուն մէջ, պայմաններ զորս Հեկէր, 18րդ դարու Լնդլիայիներուն և Ֆրանսացիներուն պէս, քաղաքացիական ընկերութիւն անունին տակ կը հասկնար. բայց թէ ընկերային անդամաշնորհները պէտք է փնտառուի քաղաքական անտեսութեան մէջ: Այն ընդհանուր արդիւնքը՝ որուն հասոյ և որ, անգամ մը որ ձեռք անցուցի, ինծի առաջնորդող թելի մը պէս ծառայեց ուսումնասիրութեանցս մէջ, կրնայ համառօտիւ բանաձեւուիլ այսպէս. —

Իրենց կեանքի ընկերային արտադրութեան մէջ մարդիկ որոշ, հարկաւոր, իրենց կամքէն անկախ յարաբերութեանց մէջ կը մտնեն. արտադրութեան այս յարաբերութիւնները անոնց նիւթական արտադրիչ ուժերու զարգացման մէկ տուեալ աստիճանին կը համապատասխանեն: Այս

արտադրական յարաբերութեանց ամբողջութիւնը ընկերութեան տնտեսական կառուցուածքը կը կազմէ, իրական խարխիւ մը՝ որուն վրայ իրաւական և քաղաքական վերնաշէնք մը կը բարձրանայ և որուն ընկերային գիտակցութեան որոշ ձեւեր կը համապատասխանեն: Նիւթական կեանքի արտադրական եղանակը առ հասարակ կեանքի ընկերային, քաղաքական և մտաւորական ընթացքը կը պայմանաւորէ: Մարդոց գիտակցութիւնը՝ չէ որ կը բնորոշէ իրականութիւնը, այլ ընդհակառակը ընկերային իրականութիւնն է որ կը բնորոշէ անոնց գիտակցութիւնը: Իրենց զարգացման որոշ մէկ աստիճանին վրայ՝ ընկերութեան արտադրիչ ուժերը հակասութեան մէջ կը մտնեն գոյութիւն ունեցող արտադրական յարաբերութեանց հետ, կամ, ըստ իրաւաբանական ասացուածի՝ սեփականուցող արտադրական յարաբերութեանց հետ որոնց ներսը շարժուած էին մինչև այն ատեն: Այս յարաբերութիւնները արտադրիչ ուժերու բնափոխական կերպերը ըլլալու վիճակէն կ'անցնին այդ ուժերու կապանք դառնալու վիճակին: Այն ատեն ընկերային յեղափոխութեան թուական մը կը բացուի: Տնտեսական հիմքին մէջ տեղի ունեցող փոփոխութիւնը առաւել կամ'նուազ դանդաղութեամբ կամ' արագութեամբ կը յեղաշրջէ ամբողջ հակայական վերնաշէնքը: Այդպիսի յեղաշրջումներ բնեղութեամբ ատեն, կարելորէ միշտ իրարմէ զանազանել տնտեսական արտադրութեան պայմաններու նիւթական յեղաշրջումը — զոր պէտք է հաւատարմօրէն տեսնել ֆիլիքսական և բնական գիտութեանց օգնութեամբ — և այն իրաւական, քաղաքական, կրօնական, գեղարուեստական կամ փիլիսոփայական կարծ' խօսքով, գաղափարաբանական կերպերը. որոնց ներքև մարդիկ կը գիտակցին այս հակամարտութեան և զայն վախճանին կը հասցեն: Ինչպէս որ չենք դատել մարդ մը անոր ինքնիր վրայ կազմած գաղափարով, նոյնպէս ալ չենք կրնար դատել յեղաշրջման այդպիսի ժամանակաշրջան մը անոր ինքնագիտակցութեան վրայ. պէտք է, ընդհակառակը, այս գիտակցութիւնը բացատրել նիւթական կեանքի հակասութիւններով, այն հակամարտութիւնով որ կայ ընկերային արտադրիչ ուժերու և

1935

ՆՈՅԵՄԲԵՐ

1935

1	ՈՒՐԲԱԹ	16	ՇԱԲԱԹ
2	ՇԱԲԱԹ	17	ԿԻՐԱԿԻ
3	ԿԻՐԱԿԻ	18	ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ
4	ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ	19	ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
5	ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ	20	ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
6	ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ	21	ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
7	ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ	22	ՈՒՐԲԱԹ
8	ՈՒՐԲԱԹ	23	ՇԱԲԱԹ
9	ՇԱԲԱԹ	24	ԿԻՐԱԿԻ
10	ԿԻՐԱԿԻ	25	ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ
11	ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ	26	ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
12	ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ	27	ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
13	ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ	28	ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
14	ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ	29	ՈՒՐԲԱԹ
15	ՈՒՐԲԱԹ	30	ՇԱԲԱԹ

ՄԻՀՐԱՆ ԱԳԱՋԱՐԵԱՆ

ԱՌԱՋ. Վ. ԱՐԲ. ԳՈՐԻՍԵԱՆ

արտադրական շարքերով լեռանց միջև երբեք ընկերություն մը չ'անհետանար նախ քան որ զարգացած չլլան այն բոլոր արտադրիչ ուժերը զորս պարունակելու չափ անհիմա լաճն է. և երբեք արտադրական նոր և գերիվեր շարքերով լեռանց միջև ընկերության տեղը չեն անցնիր նախ քան որ անոնց գոյությունը ներթափանցող պայմանները ստորմասերում չլլան չին ընկերության ծոցին մէջ իսկ Ահա թէ ինչո՞ւ համար մարդկությունը իր կարենալ լուծելիք խնդիրները մ'իջան աչքին առաջ կ'առնեն, որովհետեւ, երբ աւելի մօտեն զլաւանք, ինչո՞ւր ինքն իսկ աչն առնեն կը ներկայանալ երբոր զայն լուծելու ներթափանցող պայմանները կան կամ լինելու լեռան մէջ են. . Ընդհանուր գծերով, ասիա-կան, հնդկական, աւստրալեան և արդի քաղցրեկ (պուրժուա) արտադրական եղանակները կրնան կոչուիլ որպէս անտեսական ընկերային կազմութեան մէջ մէկ յառաջդիմական ժամանակները:

(Բառաջարկան՝ Քաղաքական, Տնտեսագիտական Քննադատութեան) Թարգմ.՝ Վ.Ա.ԼԻՆԻՆ

1935

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

1935

1	ԿԻՐԱԿԻ	16	ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ
2	ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ	17	ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
3	ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ	18	ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
4	ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ	19	ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
5	ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ	20	ՈՒՐԲԱԹ
6	ՈՒՐԲԱԹ	21	ՇԱԲԱԹ
7	ՇԱԲԱԹ	22	ԿԻՐԱԿԻ
8	ԿԻՐԱԿԻ	23	ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ
9	ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ	24	ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
10	ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ	25	ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
11	ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ	26	ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
12	ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ	27	ՈՒՐԲԱԹ
13	ՈՒՐԲԱԹ	28	ՇԱԲԱԹ
14	ՇԱԲԱԹ	29	ԿԻՐԱԿԻ
15	ԿԻՐԱԿԻ	30	ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ
		31	ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ

ՏՕՆԵՐ

1 Յունվար Զորքշաբթի Կաղանդ	2 Յունիս Կիրակի Հոգեգալուստ
6 » Երկուշաբթի Մնունդ	14 Յուլիս Կիրակի Փրանսական Ազգ. Տօն
14 Փետրուար Հինգշաբթի Տեառնընդառաջ	21 » Կիրակի Վարդավառ
24 » Կիրակի Բուն Բարեկենդան	11 Օգոստոս Կիրակի Աստուածածին
7 Ապրիլ Կիրակի Աւետումն Աստուածածին	15 Սեպտեմբեր Կիրակի Խաչ
14 » » Զատիկ	1 Նոյեմբեր Ուրբաթ (Փրանս.) Տօն Մեռելոց
24 » Զորքշաբթի Օր Ընդհ. Նահատակաց	11 » Երկուշաբթի » Օր Զինադադարի
12 Մայիս Կիրակի (Փրանս.) Տօն Ժան տ'Արքի	15 Դեկտեմբեր Կիրակի Ս. Յակոբ
23 » Հինգշաբթի Համբարձում	25 » Զորքշաբթի Լատինաց Մնունդ

ՀՆՁԱԿԵԱՆ ԹՈՒԱԿԱՆՆԵՐ

- 1887 Հնչակեան Յեղափոխական Կուսակցութիւնը կը հիմնուի
- 1890 Գում-Գափուի Յոյց՝ Կարնոյ կոտորածէն յետոյ:
- 1894 Սասնոյ Ապստամբութիւն — Ժիրաշը կը կախուի ի Եօղկատ:
- 1895 Զէյթունի Ապստամբութիւն — Պապը-Ալիի Յոյց:
- 1896 Դաշնակ Պանք-Օթոմանի աղիտաւոր զործին հետեւանօք՝ Հնչակեան Կուսակց. կը յուզէ Փրանսայի և Անգլիոյ հանրային կարծիքը և կը յաջողի դադրեցնել տալ համիտեան ջարդերը:
- 1896 Նոյ. 3, Հայկ. Դատը Փրանսայի Երեսփ. Ժողովին առաջ կը հանուի:
- 1904 Յաբեթ և Յակոբ կը կախուին ի Խարբերդ:
- 1903-1905 Կովկասահայ կարուածոց բռնադրաման և հայ-թաթարական լազգամիջեան արիւնահեղութեանց դէմ պայքար: Թիֆլիզի փոխարքայ իշխան Կովլիցին տեւորի կ'ենթարկուի:
- 1906 Յուլիս-Օգոստոս, Հնչակեան Կ. Ը., Փարիզի մէջ, երկար բանակցութիւններէ յետոյ, կը մերժէ Իթիֆհատի գործակցութեան առաջարկը, զոր իրմէ ետք կ'ընդունի Դաշնակցութիւնը:
- 1906 «Հնչակ» Սեպտ. Հոկտ. թուով կոչ կ'ուղղուի Հայ Յեղափոխական Համաժողով գումարելու:
- 1907 Նոյ. 27, Վերակազմեալներու հետ կը կնքենք Համերաշխութեան Դաշինք:
- 1908-1912 Պոլսոյ աղգային շրջանակներու մէջ պայքար՝ համաղգային հակաթիթիֆատական ճակատ կազմելու համար:
- 1912 Համաձայնութիւն Իթիլաֆի հետ՝ ընդդէմ Իթիֆհատի:
- 1913 Սեպտ. 7, Քէօսթէնճէի 7րդ Ընդհ. Պատգ. Ժողով:
- 1915 Յունիս 15, Քսան Կախազաններ:

ՄԻՋԱՋԳԱՅԻՆ ԹՈՒԱԿԱՆՆԵՐ

- 1864 Սեպտ. 28 Կը հիմնուի Ա. Միջաղգայինը:
- 1889 Յուլիս 14 » Բ. Միջաղգայինը:
- 1890 Մայիս 1 Կը հաստատուի Միջաղգային Բանուորութեան Օր:
- 1910 Մարտ 8 » Կանանց Միջաղգային Օր:
- 1917 Մարտ 12 Կը պայթի Ռուս Փետրուարեան Յեղափոխութիւնը:
- 1917 Հոկտ. 25) Նոյ. 7 » » Հոկտեմբերեան » (պոլշեիկեան):
- 1919 Մարտ 2 Գ. Միջաղգայինի Ա. համագումար:
- 1920 Նոյ. 29 Խորհրդայնացմամբ Ապստամբութիւն Երարատեան Հայաստանի:
- 1921 Ապրիլ 3 Երեսանի Յեղիմը օրէնքէ դուրս կը յայտարարէ Վրացեան վասակեան կառավարութեան անդամները:
- 1922 Մարտ 12 Յայտարարութիւն՝ Ատրպէյճանի, Հայաստանի և Վրաստանի Խորհրդային Ըսկեր-վարական Դաշնակցութիւն:
- 1923 Փետր. 5 Գ. Միջաղգայինը Հնչակեան Կ. Ը կը հռչակէ՝ Ռուսիոյ Սոց. Դեմոկրատիայի հա-զոյն յեղափոխական գնդերից մէկը:
- 1934 Սեպտ. 18 Ընդունելութիւն Խ. Ս. Հ. Մ. ի ժընն:

<< Ազգային գրադարան

NL0143777

136/2

Ձրանս

5 ժրանք

Ամերիկա եւ Եգիպտոս

1/2 տար

Ուրիշ երկիրներ

5 ժրանք

ԹԻԼՈՒՆ

Պերման Բնագրիւթեան Պէտ

Հրատարակեց՝

V KEUKDJIAN

12, Rue de la Goutte d'Or, -:- Paris (18^e)

Imprimerie G. Nerces 65, Rue Pascal, -:- Paris (13)